

Pesachim Sources 17

רש"י שמות פרשת בא פרק יב פסוק טו

אך ביום הראשון תשביתו שאר - מערב יום טוב, וקריו ראשון לפי שהוא לפני השבעה, ומצינו מוקדם קריו ראשון, כמו (איוב טו ז) הראשון אדם תולד, הלפני אדם נולדת, או אינו אלא ראשון של שבעה, תלמוד לומר (שמות לד כה) לא תשחט על חמץ, לא תשחט הפסח ועדיין חמץ קיים:

מהרש"א חידושי הלכות מסכת פסחים דף ה עמוד א

גמרא רב נחמן בר יצחק אמר ראשון דמעיקרא משמע כו' רבא אמר מהכא לא תשחט כו' ורש"י בפ"י החומש הרכיב את שני המאמרים וז"ל בפרשה בא אך ביום הראשון וגו' מעי"ט וקריו ראשון שהוא לפני הז' ומצינו מוקדם שנקרא ראשון שנאמר הראשון אדם וגו' או אינו אלא ראשון של ז' תלמוד לומר לא תשחט על וגו' כו' עכ"ל ע"ש וצ"ל לפי דר"נ בר יצחק נמי אית ליה דרשה דרבא לא תשחט וגו' ואי לאו קרא דלא תשחט וגו' לא הוה מפקינן מלת הראשון ממשמעותיה דכל אינך הראשון דכתיבי במקרא קודש ובלולב אלא דבא רב נחמן בר יצחק לומר לפי הדרשה דלא תשחט הוה לשון הראשון משמעותי' כמו הראשון אדם וגו' אבל א"כ הוא קשה מאי פריך תלמודא מכל הני הראשון דלית בהו הוכחה לאפוקי אותן ממשמען כי הכא בהראשון תשביתו וי"ל שהוא מפרש דרבא אתי לשנויי הא דר"נ ב"י דכל הני הראשון ודאי ממש הן אלא גבי הראשון תשביתו דמפיק ליה ממשמעה לפרשו מעיקרא כמו הראשון אדם וגו' היינו דמוכחי קראי מדכתיב לא תשחט וגו' וק"ל:

בית הבחירה למאירי מסכת פסחים דף ד עמוד ב

כבר ביארנו למעלה על החמץ שאיסור אכילתו אף בי"ד מתחלת שעה שביעית ולמעלה וממה שנאמר לא תאכל עליו חמץ וא"כ מה ששאלו כאן דכולי עלמא מיהת חמץ משש שעות ולמעלה אסור מנלן והביאנו מדכתיב שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם כלומר אפי' שעה אחת בתוך השבעה וכת' אך ביום הראשון וכו' והרי שהה שעה אחת הא כיצד לרבות י"ד לביעור וראשון פירושו יום שלפני הפסח כמו הראשון אדם תולד ולא הביאנו מלא תאכל עליו חמץ ר"ל על שחיטתו כמו שביארנו למעלה על כל פנים צריך לומר שלא נשאלה כאן לאיסור אכילה אלא לאיסור שהייתו ר"ל חובת ביעורו ומתורת עשה שאיסור בל יראה אין בו בי"ד כמו שיתבאר:

תלמוד ירושלמי מסכת פסחים פרק א הלכה ד

מתני' ר"מ אומר אוכלין כל חמש ושורפין בתחלת שש ר' יהודה אומר אוכלין כל ארבע ותולין כל חמש ושורפין בתחילת שש: גמ' ר"מ אומר משש שעות ולמעלן מדבריהן. ר' יודה אומר משש שעות ולמעלן מדברי תורה. מה טעמא דר"מ [שמות יב טו] אך ביום הראשון זה חמשה עשר. יכול משתחשך ת"ל אך. הא כיצד תן לו לפני שקיעת החמה שעה אחת. מה טעמא דר' יודה אך ביום הראשון זה י"ד. יכול כל היום כולו ת"ל אך. הא כיצד חלוק את היום חציו לחמץ וחציו למצה. מחלפה שיטתיה דר"מ. תמן הוא אמר אך לרבות והכא הוא אמר אך למעט. א"ר שמואל בר אבדומא מיעטו שאינו בחמץ. ר"מ אומר [דברים טו ג] לא תאכל עליו חמץ על אכילתו. ור' יודה אומר לא תאכל עליו חמץ על עשייתו. ר' יודה אית ליה עשה ולא תעשה על אכילתו עשה ולא תעשה על ביעורו. עשה על אכילתו [דברים טו ג] שבעת ימים תאכל עליו מצות ולא חמץ. כל לא תעשה שהוא בא מכח עשה עשה. לא תעשה על אכילתו לא תאכל עליו חמץ. עשה על ביעורו [שמות יב טו] תשביתו שאור. לא תעשה על ביעורו [שמות יב יט] שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם.

תלמוד ירושלמי מסכת פסחים פרק ה הלכה ד

מה ראית לרבותן בחולו של מועד ולהוציאן מן ארבעה עשר. אחר שריבה הכתוב ומיעט מרבה אני אותן בחולו של מועד שהוא בל יראה ובל ימצא ומוציאן מארבעה עשר שאין בל יראה ובל ימצא. ואתיא כ"י דאמר ר' מאיר דר' מאיר אמר משש שעות ולמעלן מדבריהן.

שיירי קרבן מסכת פסחים פרק ה הלכה ד

[דף לו עמוד ב] ואתיא כ"י דאר"מ דר"מ אמר משש שעות ולמעלה מדבריהן. משמע דלמ"ד משש שעות ולמעלה מדאורייתא אפילו ב"ד עובר בבל יראה ותימא מהראב"ד שכתב בהשגות פ"ג אולי סובר זה המחבר משש שעות ולמעלה בלא יראה ולא ימצא ואינו דז' ימים כתיב ע"כ ומסכים לדבריו הה"מ דאף הרמב"ם סובר כהראב"ד וסוגיין מפורשת דלא כוותיהו דכ"ן דבבלי סובר דמשש שעות ולמעלה לכ"ע אסור מדאורייתא א"כ אף בבל יראה עובר לאחר שש וצ"ע:

רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ג הלכה ח

לפיכך אם לא ביטל קודם שש ומשש שעות ולמעלה מצא חמץ שהיה דעתו עליו והיה בלבו ושכחו בשעת הביעור ולא ביערו הרי זה עבר על לא יראה ולא ימצא שהרי לא ביער ולא ביטל, ואין הבטול עתה מועיל לו כלום לפי שאינו ברשותו והכתוב עשהו כאילו הוא ברשותו לחייבו משום לא יראה ולא ימצא, וחייב לבערו בכל עת שימצאו, ואם מצאו ביום טוב ט כופה עליו כלי עד לערב ומבערו, ואם של הקדש הוא אינו צריך לכפות עליו כלי שהכל פורשין ממנו. +/השגת הראב"ד/ לפיכך אם לא ביטל קודם שש ומשש ולמעלה מצא חמץ הרי זה עובר על לא יראה ולא ימצא. א"א אולי סובר זה המחבר שהוא עובר משש שעות ולמעלה בלא יראה ולא ימצא ואינו כן דשבעת ימים כתיב. +

מגדל עוז הלכות חמץ ומצה פרק ג

כשבודק אדם עד שמא גררוהו העכברים. פ"ק דפסחים (דף ט' י'):
חל י"ד עד יום שבת בלבד. פרק אלו עוברין (דף מ"ט):
כתב הראב"ד ז"ל לא כתב כן אלא בתרומה וכו':

ואני אומר אמת כך הוא שכך כתב ר"י אלפס פרק אלו עוברין גמרא מתני' די"ד שחל להיות בשבת לא ר"מ ז"ל והעומדים בשיטתו הקשו עליו הרבה דרבי אלעזר בן יהודה איש ברתותא אמר מבערין את הכל מלפני השבת ולא חילק בין תרומה לחולין ואילו רבי אליעזר בן צדוק חילק ואמר תרומה מלפני השבת וחולין בזמן ועוד דר"א בן יהודה איש ברתותא אמר ומשיירין מן הטהורה מזון שתי סעודות ואילו ר"א ב"ר צדוק אמר תרומה מלפני השבת ולא הצריך שיוך כלל אלמא בתרתי פליגי ולכך לא ראו את דבריו וכן פסק הר"מ מקוצי ז"ל מדעת והסכמת רבותינו בעלי התוס' כלשון ר"מ ז"ל אות באות. ומ"מ ראיתי רבים מתרצים דברי ר"י אלפס וגורסין במיליה דר"א בן יהודה איש ברתותא מבערין מלפני השבת ואין גורסין את הכל ומפרשין דאתרומה קאי שמבערין אותה מלפני השבת ומשייר אבל בחולין מודה דאין מבערין אלא בזמן וכי אמר ר"א נמי תרומה מלפני השבת חוץ מן השיוך ונמצאו שניהם שוין ולפי זה הפירוש נ"ל שאין צריך למחוק הגירסא אלא גרסין במלתיה דאיש ברתותא שפיר מבערין את הכל ומפרשים לה הכי מבערים את התרומה כולה מלפני השבת ומשיירין מן הטהורה מזון שתי סעודות בלבד. ומפרש בתוספתא הטעם לפי שאינה כמו החולין שיש לו הרבה אוכלין עד הזמן ולפיכך אין למהר בביעורם וכמו שפירש"י ז"ל אמנם בענין הדין אלו ואלו דברי אלהים חיים הם ואין לי ראייה להכריע. שוב מצאתי לרמב"ן ז"ל ריש מסכת פסחים סוף גמרא מתני' דר"מ אומר אוכלין כל ארבע בספר המלחמות שלו שמצא נוסחאות שאין גורסין באיש ברתותא מבערין את הכל מלפני השבת אלא שורפין תרומות כו' והאריך בו כראוי והבו דלא להוסיף עלה:

מי ששכח או הזיד עד שכבר נאסר בהנאה. פ' אלו עוברין (דף מ"ט):
לפיכך אם לא ביטל קודם עד לא יראה ולא ימצא. פ"ק דפסחים (דף ו' ז'):

כתב הראב"ד ז"ל אולי סובר זה המחבר וכו' כתיב עכ"ל:

ואני אומר גם רש"י ור"ת ורוב המפרשים ז"ל פירשו כן בריש פ"ק דפסחים על מימרא דרב יהודה אמר רב הבודק צריך שיבטל ואמרינן מאי טעמא ושקלינן וטרינן עד דאסקינא אמר רבא גזירה שמא ימצא גלוסקא יפיפיה דדעתיה עילוה ופירש"י ז"ל ועבר עלה משום לא יראה ולא ימצא וכן ר"ת ז"ל ומרבינן לה מאך חלק וכן כתב הר"ם מקוצי ז"ל ושבעת ימים דכתיב שהקשה הראב"ד ז"ל מבערב הוא דחשיב כדכתיב בערב תאכלו מצות ולקבעו חובה אבל לעבור עליו מחצות די"ד הוא דעבר עליה תדע דגרסין לה להדיא פרק כל שעה גמרא מתניתין דחמץ של נכרי ומניין לאוכל חמץ משש שעות ומעלה שהוא בלא תעשה שנאמר לא תאכל עליו חמץ דברי ר' יהודה אמר לו ר"ש וכי אפשר לומר כן והלא כבר נאמר לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים ואקשינן ור"י שפיר קאמר ר"ש ופרקינן האי עליו לקבעו חובה ואפילו בזמן הזה ע"כ. וק"ל פ' מי שהוציאווהו דר' יהודה ור"ש הלכה כר"י ופשיטא דעובר בלא יראה ולא ימצא כל זמן איסור אכילה וכן כולה סוגיין ועוד אסיק לה ר' יוסי כאביי וכן פירש"י ז"ל פ"ק דפסחים מאך חלק ואי ביום טוב עצמו מי שרי למיהוי גביה חמץ עד שש שעות הא איתקש שביתת שאור לאכילת חמץ ואכילת חמץ לאכילת מצה ובאכילת מצה כתיב בערב תאכלו מצות ע"כ וק"ל ר' יוסי נמוקו עמו ואביי נמי ליכא מאן דפליג עליה:
שהרי לא ביער עד כשיחזור לביתו. פ"ק דפסחים (דף ז'):

הלכה ז

האוכל מן החמץ עצמו בפסח כל שהוא הרי זה אסור מן התורה שנאמר +שמות י"ג+ לא יאכל חמץ, ואף על פי כן אינו חייב כרת או קרבן אלא על כשיעור שהוא כזית, והאוכל פחות מכזית במזיד מכין אותו מכת מרדות.

הלכה ח

אסור לאכול חמץ ביום ארבעה עשר מחצות היום ולמעלה שהוא מתחלת שעה שביעית ביום, וכל האוכל בזמן הזה ז לוקה מן התורה שנאמר +דברים ט"ז+ לא תאכל עליו חמץ, כלומר על קרבן הפסח, כך למדו מפי השמועה בפירוש דבר זה לא תאכל חמץ משעה שראויה לשחיטת הפסח שהוא בין הערבים והוא חצי היום

הלכה ט

ואסרו חכמים לאכול חמץ מתחלת שעה ששית כדי שלא יגע באיסור תורה, ח ומתחלת שעה ששית יהיה החמץ אסור באכילה ובהנייה כל שעה ששית מדברי סופרים ושאר היום משביעית ולמעלה מן התורה. שעה חמישית אין אוכלין בה חמץ גזרה משום יום המעון שמא יטעה בין חמישית לששית, ואינו אסור בהנייה בשעה חמישית, לפיכך תולין בה תרומה ולחם תודה וכיוצא בהן מחמץ שהוא קדש לא אוכלין ולא שורפין עד שתגיע שעה ששית ושורפין הכל.

הלכה י

הא למדת שמותר לאכול חמץ ביום ארבעה עשר עד סוף שעה רביעית, ואין אוכלין בשעה חמישית אבל נהנין בו, והאוכל בשעה ששית מכין אותו מכת מרדות, והאוכל מתחלת שעה שביעית לוקה.

רש"י מסכת בבא קמא דף כט עמוד ב

משש שעות ולמעלה - אין חמץ ברשותו (דאע"ג) +מסורת הש"ס: [דכל היכא] + דאיתיה אסור בהנאה ועשאו הכתוב כאילו הוא ברשותו לעבור עליו בבל יראה ובל ימצא.

צל"ח מסכת פסחים דף ו עמוד ב

שם דאמר ר' אלעזר שני דברים אינן ברשותו וכו'. הנה יפלא למה הביא דברי ר' אלעזר, דאי למימר דחמץ אינו ברשותו, ואטו עד דאתי רבי אלעזר לא ידענא מדברי התנאים שחמץ אסור בהנאה. ואי להורות שאע"פ שאסור בהנאה אפ"ה עובר בבל יראה כאילו הוא שלו, ג"כ למה לי דר' אלעזר קרא כתיב לא יראה ולא ימצא. ונראה משום דמקרא דכתיב לא יראה לך הוה אמינא שאינו עובר בבל יראה אלא במכין שיהיה החמץ שלו ורוצה לעבור על איסור תורה שאסרתו בהנאה והוא רוצה להחזיקו וליהנות, וכן משמע לא יראה לך שלך אי אתה רואה, ולא שהוא שלו באמת שהרי הוא אסור בהנאה, מ"מ בדעתו הוא מחזיקו כשלו. אבל אם אינו מכין ליהנות ממנו ולהחזיקו, אז ממילא כיון שהוא אסור בהנאה אינו עובר עליו אפילו לא בטלו. כך עלה על דעת המקשן. ולפי הוה אמינא זו ממילא אי אפשר לומר שהחמץ שהוא בביתו בשוגג בפסח יהיה עובר עליו כאוכל חלב בשוגג, ועיין במג"א סימן תל"ד ס"ק ז' שזה הוא לפי האמת שזכינו לדברי ר' אלעזר שעשאו הכתוב כאילו הוא ברשותו, שאפילו הוא עצמו לא עשאו שיהיה ברשותו ואינו רוצה בו כלל אפ"ה עשאו הכתוב כאילו הוא ברשותו, ואז באמת עובר עליו גם למפרע קודם שמצאו, וכדעת הרמב"ם [פ"ג ה"ח].

רש"י מסכת פסחים דף סג עמוד א

משנה. השוחט את הפסח על החמץ עובר בלא תעשה - דלא תשחט על חמץ וגו'.

רש"י מסכת פסחים דף סג עמוד א

לשמו חייב - משום לא תשחט על חמץ דפסח כשר הוא, ושחיטה ראויה היא (ושמה שחיטה).

רש"י מסכת פסחים דף סג עמוד א

חייב - דלהכי קאי, והויא לה שחיטה ראויה, וחייב משום לא תשחט בהדי לאו דלא יראה ולא ימצא, ואיכא מלקות נמי דשחיטה.

צל"ח מסכת פסחים דף סג עמוד א

ד"ה חייב, דלהכי קאי וכו' וחייב משום לא תשחט בהדי לאו דבל יראה, עכ"ל. בתחלת דברי ר' שמעון שאמר הפסח ב"ד לשמו חייב לא כתב רש"י בהדי לאו דבל יראה, משום דלר"ש ודאי ליכא בל יראה בערב פסח עד הלילה כמו שביארתי בנודע ביהודה [מהדו"ק] חלק א"ח סי' כ', אבל בריש המשנה השוחט את הפסח וכו', הוה ליה לרש"י לפרש שעובר משום לא תשחט בהדי בל יראה לפי מה שביארתי כבר בכמה מקומות [ו' ע"ב ד"ה משש] שדעת רש"י שעובר בבל יראה מחצות ולמעלה^(א)

מהר"ם חלאווה מסכת פסחים דף ה עמוד א

לא תשחט את הפסח ועדיין חמץ קיים. וא"ת והא תמיד נשחט בשש ומחצה והפסח אינו נשחט עד לאחר התמיד ולפחות צריך בתמיד לתשלום השעה. א"ל דזמן שחיטת הפסח מיהא מתחילת שבע הוא אלא דתמיד מעכבו אי דאם הקדים פסח לתמיד כשר כדלקמן בתמיד נשחט.